

STOWA jaarstukken 2023

Voorgelegd in de STOWA-bestuursvergadering van 4 juli 2024.

STICHTING TOEGEPAST ONDERZOEK WATERBEHEER

Postbus 2180

3800 CD AMERSFOORT

Inhoudsopgave**STOWA Jaarstukken 2023**

Inhoudsopgave	2
Directieverslag	3
1. Vooraf.....	3
2. STOWA in het kort.....	4
3. Organisatie, bestuur en bureau	6
4. Onderzoek & kennisontwikkeling	7
5. Samenwerking	11
6. Kennisdeling & kennisontsluiting	12
Jaarcijfers 2023.....	13
A. Balans per 31 december 2023.....	14
B. Staat van baten en lasten 2023	15
C. Kasstroomoverzicht	16
D. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	17
E. Toelichting op de balans.....	19
F. Toelichting op de staat van baten en lasten	22
Accountantsverklaring	27

Directieverslag

1. Vooraf

In 2023 was de kennis en innovatieontwikkeling van STOWA net als in de voorgaande 4 jaar gebaseerd op de Strategienota 'Energie in synergie' (2019-2023). De geldigheid hiervan liep dus eind 2023 af. Het bestuur besloot al in 2022 om voor de komende jaren niet een volledig nieuwe strategienota vast te stellen maar deze te updaten met een geldigheidsduur voor de jaren 2024 en 2025. Dat is een bevestiging van de koers en dus doorgaan op de ingeslagen weg. Het STOWA-project Jong Water beheer heeft voor de update van de strategienota de intergenerationele dialoog omgewerkt tot het Strategisch Toekomst Atelier Water, de STAWA. De vraag vanuit de deelnemers was niet alleen naar nieuwe inhoudelijke kennis maar vooral ook naar kennis over maatschappelijke processen en praktische handvatten om invulling te geven aan de verschillende transitie die spelen. Een nieuw aandachtsveld voor STOWA, zonder de bestaande los te laten. 2023 was voor STOWA een jaar waarin we grote projecten en programma's hebben afgerond, maar ook nieuwe projecten en programma's zijn begonnen. Het was ook een jaar waarin we op ingeslagen wegen zijn doorgegaan.

Belangrijke programma's als Polder2C's, het Innovatieprogramma Microverontreinigingen uit rwzi-afvalwater en het investeringsprogramma voor het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium werden het afgelopen jaar afgerond. In deze programma's is praktijkgerichte kennis ontwikkeld, zijn belangrijke innovaties getest en zijn bruikbare tools gereedgekomen voor de waterbeheerders.

Het ontwikkelen en in de praktijk laten landen van nieuwe kennis en innovaties betreft veelal trajecten van meerdere jaren. Als ontwikkelde kennis of een innovatie snel wordt toegepast in de praktijk, geeft dat een extra gevoel van voldoening. Chinook helikopters van Defensie plaatsten in januari 2024 zogenoemde rockbags in de Maas om een doorgebroken dam te dichten. Het betrof een methode van de Engelse Environmental Agency, die was getest in het net afgeronde Polder2C's-project. Hetzelfde geldt ook voor het 'project E3B, Energievoorziening beschikbaar, betrouwbaar en betaalbaar'; een onderzoek naar de gevolgen van onder andere netcongestie voor de waterschappen, waarvan de eindresultaten direct aan de basis stonden voor een motie waarin de Tweede Kamer de regering opdracht gaf te zorgen voor leveringszekerheid voor de waterschappen waar het om elektrische energie gaat.

Nieuwe programma's DROOGTE! en Veen en Water werden in 2023 ontwikkeld. Het betreft met nadruk programma's, omdat droogte en de problemen in het veenweidegebied complex zijn, en niet in een enkel project kunnen worden opgelost. Het betreft niet alleen technische maar net zo goed maatschappelijke vraagstukken, vanwege de verschillende belangen die aan het waterbeheer zijn gekoppeld. Nieuw was ook het programma Professioneel Afvalwater Transport. Agenderend, wellicht minder zichtbaar, maar zeker niet van minder belang. Bestaande assets (afvalwaterpersleidingen, rioolgemaal, en dergelijke) vragen immers om goed beheer en onderhoud. Gebeurt dat niet dan kunnen financiële schade en imagoschade enorm zijn.

2023 was ten slotte ook een jaar van stug doorgaan. De Kaderrichtlijn Water vroeg natuurlijk de nodige aandacht. De Raad voor de Leefomgeving kwam met haar advies en doomschaarscenario als dat Nederland op slot gaat, kwamen langs. Naast de projecten die bijdragen aan het Impulsprogramma KRW, effluenteisen voor rwzi's en vergunningeisen voor lozingen die KRW-proof zijn, werkte STOWA aan een nieuw ecologisch beoordelingssysteem (EBEO2.0) dat tot doel heeft meer inzicht te geven in de oorzaken van slechte ecologische waterkwaliteit, in een aansprekende vorm. Daarmee wordt duidelijk wat we moeten doen om die kwaliteit te verbeteren en bij wie daarvoor de spreekwoordelijke bal ligt. De methode gaat ook beter inzicht geven in de vooruitgang die we

boeken door genomen maatregelen. Stug doorgaan: dat deden we ook op het terrein van waterveiligheid. De programma's Professionaliseren Instandhouden Waterkeringen (PIW) van Rijkswaterstaat met de waterschappen en het Ontwikkelingsprogramma Regionale Keringen (ORK) van de provincies met de waterschappen, werden in 2023 weer verlengd.

Met de verkiezingen in maart voor de waterschapsbesturen en provinciale besturen raakten we drie bestuurders kwijt. Peter Ketelaars, Eisse Luitjens en Hans Kuipers namen afscheid. Daarnaast werd Co Verdaas ook nog eens Deltacommissaris. Eind 2023 / begin 2024 traden daarom vier nieuwe bestuursleden toe tot het STOWA-bestuur, Mario Jacobs, Frank van Oorschot, Jo Caris vanuit de waterschappen en Willemien Meeuwissen vanuit de provincies.

2. STOWA in het kort.

STOWA is het kennis- en innovatiecentrum voor de gezamenlijke regionale waterbeheerders in Nederland. STOWA is kennismakelaar: STOWA verbindt de kennis- en innovatiebehoefte met de leveranciers van die kennis en innovaties. Maar ook andersom; bedrijven, kennisinstellingen en universiteiten kunnen met hun ideeën voor innovaties en te ontwikkelen kennis ook bij STOWA terecht met de vraag of die voor de waterbeheerders bruikbaar zouden kunnen zijn. STOWA is daarmee het kennisplatform van en voor de regionale waterbeheerders in Nederland.

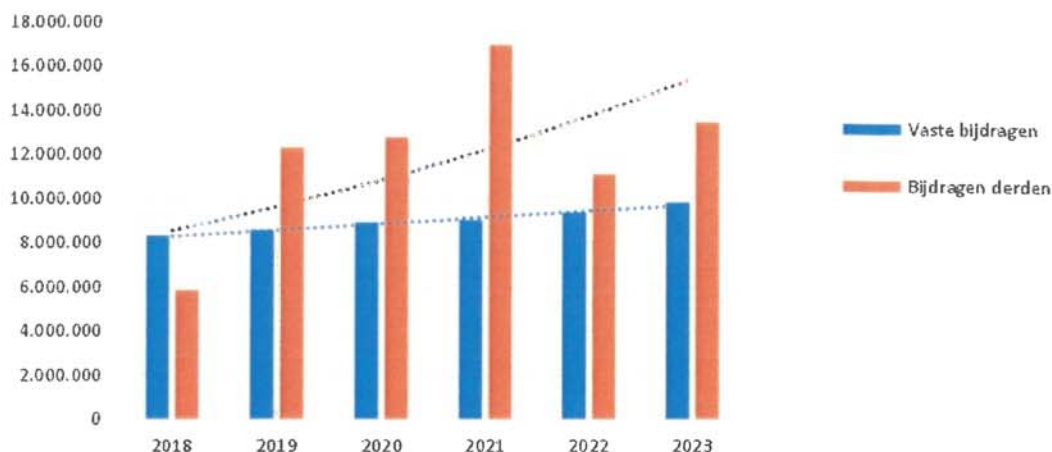
Om aan de kennisbehoefte van de regionale waterbeheerders tegemoet te komen ontwikkelt, vergaart, verankert STOWA samen met anderen de kennis die nodig is om de opgaven waar de regionale waterbeheerders voor staan, goed, efficiënt en effectief uit te kunnen voeren. STOWA werkt voor de gezamenlijke waterbeheerders. Belangrijke onderwerpen zijn veilige waterkeringen die continu de noodzakelijke veiligheid tegen overstroming bieden, maatregelen die schade voorkomen als gevolg van de verandering van het klimaat in de stad en het buitengebied, het winnen van energie en het terugdringen van het gebruik daarvan, kennis van watersystemen zodat de juiste maatregelen kunnen worden genomen en het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater. De kennisvragen kunnen liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch en sociaalwetenschappelijk gebied.

STOWA kent de stichtingsvorm en dus volgt STOWA de Richtlijnen voor organisaties zonder winstoogmerk (RJ-640). Dit betekent onder meer dat naast de cijfermatige jaarrekening ook een directieverslag over de stichting, haar activiteiten, kentallen, inclusief mutaties daarvan deel uitmaken.

Deelnemers STOWA

Deelnemers in STOWA zijn alle waterschappen en de provincies via het IPO. Gezamenlijk brengen zij de benodigde financiën bijeen voor het werk van de stichting. Het jaarlijkse, door de deelnemers bijeen gebrachte reguliere vaste budget bedroeg in 2023 bijna 10 miljoen euro. Deze bijdrage van de waterschappen en provincies wordt jaarlijks met het inflatiepercentage verhoogd, in 2023 is gewerkt met een iets lager percentage.

Naast de vaste bijdragen is ons werk ook in 2023 weer mogelijk gemaakt door aanvullende bijdragen van waterschappen, provincies, Rijkswaterstaat, ministeries en andere aan de overheid gelieerde organisaties. Deze bijdragen zijn bestemd voor specifieke projecten. Deze inkomsten fluctueren over de jaren sterk.

Ontwikkeling jaarlijkse vaste en aanvullende bijdragen

STOWA mission statement

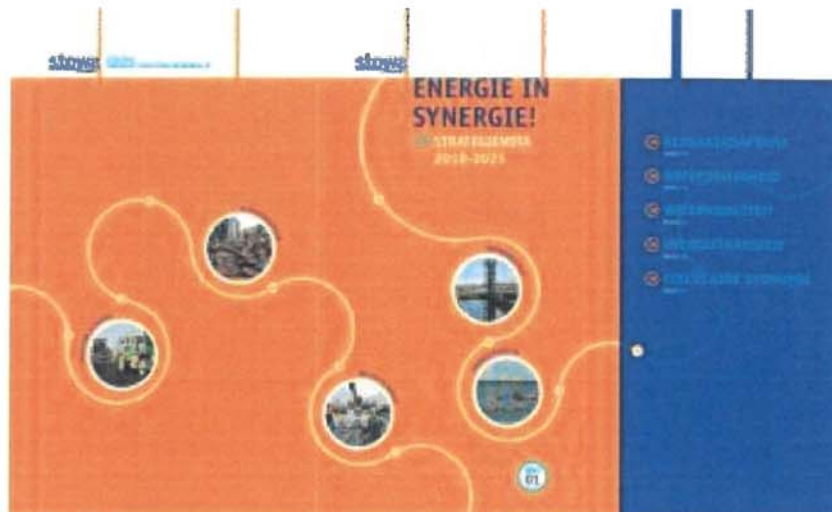
STOWA is van, voor, door en met de regionale waterbeheerders i.c. waterschappen en provincies. STOWA werkt vraaggestuurd. Daarom definiëren we samen met hen de kennisbehoeften en kennisleemten op het gebied van het regionale waterbeheer en met hen ontwikkelen we kennis, brengen we kennis bijeen, maken we kennis beschikbaar en delen, verankeren en implementeren we die kennis.

STOWA laat haar onderzoeken uitvoeren door universiteiten, instituten en kennisintensieve adviesbureaus. Programma- en begeleidingscommissies met daarin de regionale waterbeheerders en Rijkswaterstaat spelen daarbij een belangrijke rol. Zij waarborgen de vraagsturing en de toepasbaarheid en kwaliteit van de ontwikkelde kennis.

STOWA staat voor 'De kracht van kennis', kennis die onafhankelijk en van de hoogste kwaliteit moet zijn, daardoor niet ter discussie staat en een bijdrage levert aan de keuzes en besluitvorming door de waterbeheerders.

Strategienota

In 2019 is in de Strategienota 'Energie Synergie' vastgelegd dat het werk van STOWA gericht is op de bestuurlijk maatschappelijk thema's Waterveiligheid, Waterkwaliteit, Klimaatadaptatie, Energietransitie en Circulaire economie. Naast de ontwikkeling op de inhoud vragen ook de ontwikkelingen in de achterban van STOWA om verandering. Het waterbeheer wordt nog steeds politiek-bestuurlijker. Al eerder is daarom besloten om de producten van STOWA niet alleen te richten op ambtelijk inhoudelijke deskundigen maar ook waar nodig op bestuurders. In 2023 hebben we daarom bijvoorbeeld aanvullend op het rapport STOWA 2023- Derogatie een bestuurlijke samenvatting gepubliceerd.

De strategienota Energie in Synergie 2019-2023

Vraaggestuurde kennis

De concrete kennisprogramma's en -projecten van STOWA komen - met inachtneming van de strategienota - tot stand via behoefte-inventarisaties bij de deelnemers in de vier programmacommissies Waterveiligheid, Watersystemen, Waterketen en Afvalwatersystemen. De vier programmacommissies programmeren hun onderzoek rond de vijf maatschappelijke thema's uit de Strategienota. De samenstelling van de programmacommissies is afgestemd op de achterban; waterschappen, provincies, Rijkswaterstaat, de Unie van Waterschappen en het Waterschapshuis. Daarnaast is er in elke programmacommissie ruimte voor specifieke kennisdragers. Bij de programmering worden ook onderzoeksuggesties van de kennis- en innovatieleveranciers meegenomen; suggesties van universiteiten, kennisinstituten, het kennisintensieve bedrijfsleven en anderen. Deze suggesties toetst de STOWA aan de behoeften van de deelnemers in STOWA via de programmacommissies. Zo waarborgt de stichting het vraaggestuurde karakter van kennisontwikkeling en innovatie.

3. Organisatie, bestuur en bureau

Organisatie

STOWA werd opgericht in september 1971. De stichting is statutair gevestigd in Den Haag en houdt sedert 1 maart 2010 kantoor aan het Stationsplein 89 te Amersfoort. Het werkveld van STOWA is in de afgelopen 52 jaar ontwikkeld van afvalwaterzuivering tot het volledige werkveld van de (regionale) waterbeheerders. Steeds duidelijker worden ook de relaties van de traditionele werkvelden van de waterbeheerders met de andere maatschappelijke opgaven zoals de Energietransitie en de Circulaire Economie. Vanuit de vorige en de huidige strategienota geeft STOWA ook invulling aan deze thema's.

Bestuur STOWA

De STOWA kent een bestuur waarin waterschappen, provincies en het Rijk zijn vertegenwoordigd. Hierbij is onder andere rekening gehouden met de geografische spreiding over het land. De bestuurders vanuit provincies en het Rijk worden benoemd op voordracht van respectievelijk het Interprovinciaal Overleg en van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat / Rijkswaterstaat. Zij worden benoemd voor onbepaalde tijd. De waterschapsvertegenwoordigers worden benoemd door het zittende bestuur voor een periode van maximaal twee termijnen van elk vier jaar.

Gedurende het jaar 2023 hadden de volgende personen zitting in het bestuur en traden 4 bestuursleden af:

- G.J. (Geert-Jan) ten Brink	Waterschap Hunze en Aa's;
- M. (Mario) Jacobs (vanaf december 2023)	Waterschap Aa en Maas;
- P. (Peter) Ketelaars (tot juni 2023)	Waterschap Aa en Maas;
- J.N. (Hans) Kuipers (tot september 2023)	IPO, Provincie Drenthe;
- E. (Eisse) Luitjens (tot juni 2023)	Waterschap Noorderzijlvest;
- M. (Marijn) Ornstein	Waterschap Vallei en Veluwe;
- K. (Katja) Portegies	Ministerie I&W, RWS/WVL;
- C. (Co) Verdaas (tot december 2023)	Waterschap Rivierenland;
- J.J. (Joost) Buntsma (secretaris)	STOWA.

In het verslag jaar is het bestuur viermaal bijeengewees (maart, juni, september en december).. Naast de vaststelling van de begroting 2024 en de jaarstukken 2022, heeft het bestuur onder andere gesproken over de update van de Strategienota 'Energy in synergie', de procedure voor de aanstelling voor en het profiel van de nieuwe directeur en de invulling van de ontstane vacatures in het bestuur. Daarnaast is het bestuur geïnformeerd over een aantal inhoudelijke onderwerpen en externe ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het werk van STOWA waaronder het uitvoeren van watergerelateerde projecten voor rijksoverheid, het Groeiplan Watertechnologie en de Ultieme Waterfabriek.

Personeel

In 2023 had STOWA een personeelsbestand van 10 medewerkers in vaste en 1 in tijdelijke dienst. Het personeelsbestand bestaat uit vijf programmamanagers, twee projectmedewerkers, twee administratieve medewerkers en een directeur. In 2023 waren de volgende personen in dienst van de STOWA:

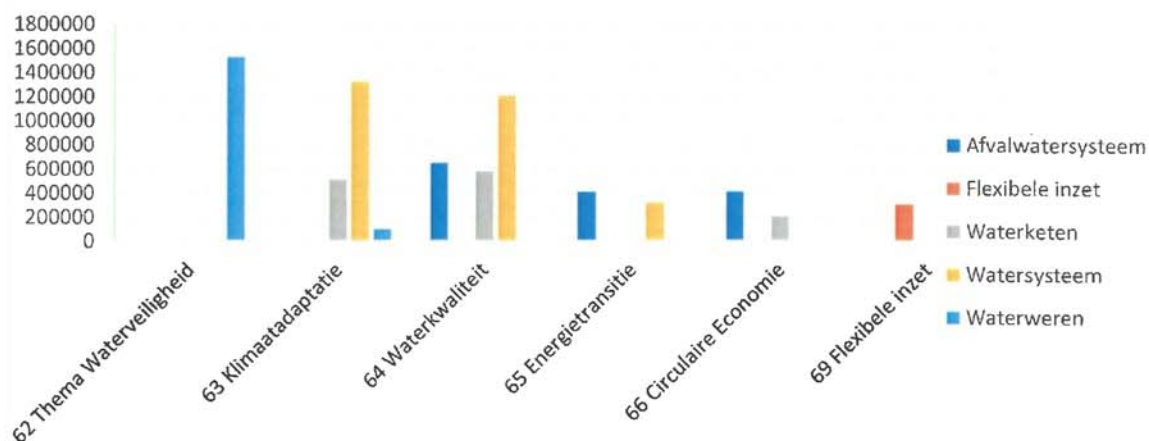
- Petra Angelone	managementassistente/medewerker	Facilitaire zaken;
- Joost Buntsma	directeur;	
- Oscar van Dam	programmamanager	Waterveiligheid;
- Jet Gerssen	medewerker	Financiële zaken en projectadministratie;
- Bert Palsma	programmamanager	Waterketen;
- Michelle Talsma	programmamanager	Watersystemen;
- Cora Uijterlinde	programmamanager	Afvalwatersystemen;
- Bas van der Wal	projectleider	Watersystemen;
- Ludolph Wentholt	projectleider	Waterweren (na 01-06-2023 in tijdelijke dienst);
- Tessa van der Wijngaart	programmamanager	Watersystemen;
- Fleur van Gool	projectleider	Jong Waterbeheer (in tijdelijke dienst).

4. Onderzoek & kennisontwikkeling

In 2023 heeft STOWA haar werkzaamheden gebaseerd op de accenten die in de Strategienota 2019-2023 'Energie in Synergie' staan aangegeven: Waterveiligheid, Waterkwaliteit, Klimaatadaptatie, Energietransitie en Circulaire economie. De verdeling van het eigen STOWA-budget, dus zonder de aanvullende bijdragen, over het onderzoekkrediet voor de vier taakvelden en die over de vijf maatschappelijke thema's, is in de figuur op de volgende bladzijde figuren weergegeven.

Aanvullende projectfinanciering van waterschappen, IPO, Vewin en het ministerie van I&W is in 2023 oa ontvangen voor het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium. Het ministerie van IenW/RWS en STOWA waren samen verantwoordelijk voor de financiering van het Innovatie Programma Micro-Verontreinigingen (IPMV) en het programma Professionalisering Instandhouding

Waterkeringen (PIW). Samen met het IPO financierde STOWA het programma Ophoging Regionale Waterkeringen (ORK). Daarnaast faciliteert / voert de STOWA programma's uit die volledig door andere overheden worden gefinancierd: het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) voor het ministerie van LNV, het Platform Samen Klimaat Bestendig (PSKB) voor het ministerie van I&W en het Adviesteam Dijk Ontwerp (ADO) voor het HWBP.

Verdeling van het STOWA-budget over de maatschappelijke thema's

Het afgelopen jaar zijn weer een groot aantal onderzoeksprojecten afgerond en ingang gezet. In het oog springende projecten en projecten die minder in de schijnwerpers staan maar desondanks een belangrijke bijdrage leveren aan het werk van de waterbeheerders. En ook nog projecten waarvan het resultaat kort daarna zijn toegepast of hebben bijgedragen aan de politieke meningsvorming.

Ter illustratie dienen worden hierna een aantal belangrijke onderzoeken kort genoemd.

Waterveiligheid

Afronding Polder2C's:

In december 2023 is het Interreg Polder2C's project afgerond. Het doel van het project was om Nederland, België, Frankrijk en Groot-Brittannië, aan te passen en te beschermen tegen de stijgende zeespiegel en zware stormen die steeds vaker voorkomen. De ontpoldering van Hedwige-Prosperpolder, door het weghalen van een stuk zeedijk, bood een Living Lab-omgeving van 6 km², waar huidige en innovatieve technieken, processen, methoden en producten konden worden getest. De grasbekleding op de dijk is met een golfoverslagsimulator getest op erodeerbaarheid en nader geanalyseerd met een apparaat voor een grassterktetest. Methoden voor het opsporen van dierlijke graverij zijn uitgeprobeerd. Een hoogwaterinspectie-app is ontwikkeld en uitgebreid mee geoefend. Diverse noodmaatregelen zijn toegepast of specifiek ontwikkeld, waaronder de Bresdefender, een deels afzinkbare ponton van Defensie en het gebruik van rockbags. Er is door defensie ook geëxperimenteerd met het opblazen van een dijk indien een gecontroleerde dijkdoorbraak wenselijk mocht zijn in de toekomst. De versterkte internationale samenwerking en de civiel-militaire samenwerking hebben zeker bijgedragen aan het succes van het project.

Graverij:

Het aantal bevers en dassen in Nederland neemt gestaag toe. Maar graverij in waterkeringen door deze dieren vormt groot een risico voor de waterveiligheid. Hoe kunnen we in de toekomst veilig en

duurzaam samenleven met bever en das? Een hele uitdaging voor dijk-, weg- en spoorwegbeheerders, maar ook voor beleidsmakers en vergunningverleners en natuurbescherming. Stowa is in 2023 structureel onderzoek gaan doen naar mogelijke oplossingen: detectie, schade-inspectie, herstelmaatregelen, preventie. Naast onderzoeken ondersteunen we het kenniscentrum bever en hebben we een kennisdag Graverij georganiseerd met ruim 250 bezoekers, waar waterbeheerders, natuurbeheerders, provincie en onderzoeksinstellingen met elkaar in gesprek en debat gingen. Vanuit de kennis en ervaringen is en wordt een bijdrage geleverd aan het tot stand brengen van een landelijk beverprotocol.
Meer weten?

Klimaatadaptatie

Programma Veen en Water

In 2023 is het STOWA programma Veen en Water van start gegaan. Het kennisprogramma gaat 5 jaar lopen. Aanleiding zijn bodemdaling en nieuwe ontwikkelingen waaronder water en bodem sturend en de vraag hoe daar invulling aan te geven vanuit de waterbeheerders. Bij de start van het programma is een Commissie Veen en waterbeheer ingesteld door de STOWA. Deze commissie heeft de kennisvragen rondom waterbeheer in beeld gebracht. Doel van het programma is om de waterbeheerders te ondersteunen bij een toekomstbestendig waterbeheer gericht op het tegengaan van bodemdaling, de relatie tussen de grondwaterstand, bodemdaling en broeikasgasemissies, de effectiviteit van maatregelen en de gevolgen daarvan voor de watervraag, wateroverlast en waterkwaliteit. Ook de beleidsruimte en -instrumenten om bodemdaling en broeikasgasemissie terug te dringen vanuit het waterbeheer worden verkend.

Programma DROOGTE!

In 2023 is het STOWA programma DROOGTE van start gegaan. Het kennisprogramma gaat 4-5 jaar lopen. Aanleiding zijn de droge zomers van afgelopen jaren, en de vraag hoe daar mee om te gaan. Bij de start van het programma is een STOWA Droogtecommissie ingesteld. Daarin zitten vertegenwoordigers van alle overheden die invloed hebben op het droogtebeleid, of daar uitvoering aan moeten geven. De commissie heeft een tiental prangende vragen geformuleerd, die de komende tijd in het programma worden opgepakt. Het gaat om inhoudelijke hydrologische en ecologische vragen maar ook om wet- en regelgeving bijvoorbeeld rondom infiltreren van water om de waterbeschikbaarheid te vergroten. Veel vragen gaan over het afwegen van te veel en te weinig water en het ontwikkelen van afwegingskaders hiervoor.

Droogte en de stad

Ook en juist in stedelijk gebied is droogte een groeiend probleem. De omvang van funderingsschade aan huizen komt langzaam in beeld en met actief stedelijk grondwaterbeheer wordt nagegaan of de schade kan worden beperkt. Daarnaast werken veel gemeenten aan vergroening van het stedelijk gebied. Dit heeft consequenties voor de watervraag (en in bredere zin de sponswerking). Ook hier is infiltreren van hemelwater een goede optie. De kwaliteit van het afstromende hemelwater en het beheer van de infiltratievoorzieningen vraagt wel kennis en aandacht. In 2023 is ook het DROBE programma goedgekeurd. De daadwerkelijke onderzoeken zullen in 2024 starten.

Waterkwaliteit

Ecologisch Beoordelingssysteem, EBEO

In dit project werkt STOWA met verschillende partners aan een methode waarmee de waterbeheerders de ecologische toestand van wateren beter kunnen verklaren, in een ook voor niet-ingewijden begrijpelijke vorm. Dat gebeurt door actuele kennis over de eisen die de aangetroffen water- en watergebonden organismen aan hun omgeving stellen, beter te benutten. De methode wordt samen met medewerkers van waterbeheerders gebiedsgericht uitgewerkt in Levende Laboratoria, met uiteenlopende watertypen. Met name om het draagvlak voor en de praktische bruikbaarheid van de nieuwe methode te waarborgen.

De nieuwe methode geeft samen met de ecologische sleutelfactoren – die inzicht geven in de niet-levende omstandigheden waaronder de aquatische levensgemeenschap verkeert - een zo goed mogelijk antwoord op de vraag waarom de ecologische toestand is zoals die is (diagnose). Daarmee krijgen waterbeheerders meer en betere handvatten voor het afleiden van de juiste waterkwaliteitsdoelen en nemen van de juiste, kosteneffectieve maatregelen om de toestand te verbeteren en waterkwaliteitsdoelen te halen.

KRW na 2027

In 2027 zal de Europese Kaderrichtlijn Water naar verwachting ongewijzigd worden voortgezet. STOWA wil lessen trekken uit de ervaring die waterbeherend Nederland tot dusver met de uitvoering van de richtlijn heeft opgedaan. In dit meerjarige onderzoek wordt onderzocht waar er kansen liggen om het na 2027 anders en beter te doen. De insteek van het STOWA-onderzoek is bestuurskundig-juridisch. Er wordt wetenschappelijk onderzoek verricht en er worden ervaringen en adviezen opgehaald uit de praktijk. De wisselwerking tussen wetenschap en praktijk krijgt nadrukkelijk de aandacht.

Afronding IPMV

Het Innovatieprogramma Microverontreinigingen uit rwzi-afvalwater (IPMV) werd eind 2023 afgerond. In dit programma werd een groot aantal veelbelovende (combinaties van) technologieën onderzocht voor het verwijderen van medicijnresten en andere microverontreinigingen. In het IPMV werden alle technologieën onderzocht op de verwijdering van organische microverontreinigingen (micro's), maar werden ook de kosten en CO2-footprint in beeld gebracht. Tevens werd gekeken hoe de technologieën kunnen worden ingepast op Nederlandse rwzi's en welke effecten er optreden in de bedrijfsvoering en het zuiveringsproces van een rwzi. Dit heeft geleid tot meer inzicht in werkingsmechanismen en dimensioneringsgrondslagen, waardoor duidelijk is welke risico's en aandachtspunten er zijn om de technologie op demo-schaal in te zetten.

Professioneel Afvalwatertransport

Waterschappen hebben voor meer dan 20.000 M€ aan infrastructuur voor afvalwatertransport in hun beheer (zo'n 300 km persleiding per waterschap). De komende jaren zal een flink deel daarvan moeten worden vervangen. Incidenten en calamiteiten nemen toe en de kosten van een vervangingspiek zal een buitengewoon hoge last zijn. STOWA versnelt en vergroot haar programma rond afvalwatertransport daarom met o.a. "Leren van incidenten", Visie op goed huisvaderschap "wanneer goed genoeg?", Tracé-integriteit: ongestoorde ligging leidingen, Centrale informatievoorziening en voortgangsdashboards, standaardwerkwijze / training calamiteiten. Het programma wordt met partners als Stichting RIONED en Deltares uitgevoerd.

Energietransitie

Netcongestie, E3B

Waterschappen worden door de ontwikkelingen op energiegebied - elektrificatie, netcongestie, geopolitieke ontwikkelingen e.d. - gedwongen hun energievoorziening de komende jaren meer strategisch vorm te geven. Doel van het E3B-project - Energievoorziening beschikbaar, betrouwbaar, betaalbaar - was te onderzoeken wat de impact van de ontwikkelingen op energiegebied is op de taken van het waterschap en welke handelingsperspectieven de waterschappen hebben. De algemene conclusie is dat de waterschappen per direct aan de slag moeten met hun energievoorziening. De belangrijkste eerste stap is om het onderwerp te borgen binnen de organisatie, zowel qua uitvoering als bestuurlijk. Binnen het waterschap moeten de huidige netaansluitingen van rwzi's en gemalen technisch inhoudelijk tegen het licht gehouden worden, om zodoende toekomstige knelpunten vast te stellen. Naar buiten toe moet er periodiek overleg plaats vinden tussen het waterschap, netbeheerders en de directe omgeving om toekomstige bottlenecks weg te nemen.

Circulaire economie:***PHA2Use, nominaties / in de prijzen***

Een consortium bestaande uit 5 waterschappen, STOWA, Paques Bionaterials, SNB, EFGF, Wetsus en HVC werkt al geruime tijd samen in het project PHA2USE, waarbij de biologisch afbreekbare plasticvervanger 'Caleyda' wordt gemaakt uit afvalwater. In een demo installatie bij HVC in Dordrecht wordt het proces beproefd en geoptimaliseerd. Met betrokken partijen worden de mogelijkheden voor de opschaling verkend. Het project was in 2023 één van de drie finalisten bij "Beste Overheidsinnovatie 2023". En begin 2024 heeft PHA2USE een Europese prijs voor duurzame innovaties gewonnen: de European Public Sector Award (EPSA). Dit is een prijs voor duurzame innovaties van overheidsinstanties in Europa. Uit 27 landen waren in totaal 151 projecten ingediend voor drie categorieën. Een erkenning voor de circulaire ambities van de waterschappen.

5. Samenwerking

STOWA streeft al lang met andere kennisinstellingen en organisaties om het gevraagde onderzoek op elkaar af te stemmen, of gezamenlijk uit te voeren. Al meer dan tien jaar doet STOWA dit in de programma's Ophoging regionale keringen (ORK; provincies en waterschappen) en Professionalisering Instandhouding Waterkeringen (PIW; Rijkswaterstaat en waterschappen). Door projecten als de Kennisimpuls Waterkwaliteit (KIWK) en het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI) is samenwerking in het algemeen en die met het ministerie van IenW, provincies, drinkwaterbedrijven en de uitvoerende instituten nog verder versterkt. De relatie met het ministerie van LNV is verder versterkt door de uitvoering van het Nationaal Onderzoek Broeikasgassen Veenweiden (NOBV).

Lopende samenwerkingsrelaties zijn die met de Raad voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Rioned, Prorail en het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN). De internationale samenwerking met de partners in het Polder2C's project rond de Hedwige- en Prosperpolder heeft gezorgd voor een intensieve samenwerking met het Waterloopkundig Laboratorium van Vlaanderen en de andere Nederlandse en buitenlandse partners. Met een deel van deze partners zal de samenwerking worden voortgezet in het Interreg voorstel BONSAI.

Buitenlandse partners

STOWA zoekt ook internationaal naar samenwerking. Het merendeel van de opgaven voor de waterbeheerders in Nederland zijn immers niet uniek voor Nederland. Sterker al onze opgaven doen zich elders in de wereld ook voor. STOWA zoekt die samenwerking onder meer door deelname in EU-kennisprogramma's en via uitwisseling van kennis in gremia als de Kring van zeeverende ingenieurs dit jaar in Gdansk, ECOSTAT dit jaar in Madrid en via werkbezoeken van het Platform Ecologisch Herstel Meren en Plassen. Een speciale samenwerking is die binnen de Global Water Research Coalition, een wereldwijd samenwerkingsverband van organisaties op het gebied van Watertechnologie. Deze samenwerking is in 2023 geïntensiveerd door de instelling van 3 werkgroepen op het gebied van respectievelijk broeikasgasemissies, afvalwaterbehandeling en bescherming van STOWA was in maart 2023 gastheer in Amersfoort. In Apeldoorn en Ede hebben we de integrale problematiek op het terrein van klimaatadaptatie in stad en ommeland, drinkwatervoorziening en circulariteit aan de collega's geschetst.

Leden van de Global Water Research Coalition

6. Kennisdeling & kennisontsluiting

STOWA werkt actief aan het ontsluiten, verspreiden, delen en verankeren van de ontwikkelde en bijeengebrachte kennis zowel via webinars als fysieke bijeenkomsten. Beide vormen hebben voor en nadelen. De webinars zijn in 2023 gebruikt om snel kennis over te dragen, de fysieke bijeenkomsten zijn gebruikt voor de onderlinge ontmoeting, basisvoorwaarde voor het opbouwen en onderhouden van netwerken en het smeden van samenwerkingsrelaties.

In 2023 heeft STOWA voor de eerste maal een uitgebreid digitaal Jaarverslag (2022) uitgebracht met daarin een overzicht van alle opgestarte, lopende en afgeronde onderzoeksprojecten.

In 2023 heeft STOWA:

- 56 rapporten gepubliceerd;
- 54 fysieke, 17 digitale en 1 hybride bijeenkomsten georganiseerd, alleen of in samenwerking met anderen;
- 4 STOWA ter Info's uitgebracht en 10 digitale nieuwsbrieven.

Alle uitgaven van STOWA zijn gratis door iedereen te downloaden van de STOWA-site. Publicaties op het terrein van het waterbeheer worden in opdracht van STOWA opgenomen in de Hydrotheek die door Wageningen Universiteit wordt beheerd.

Naast de rapporten en bijeenkomsten attendeert STOWA haar achterban via de eigen website, speciale themasites en (digitale) nieuwsbrieven.

Amersfoort, 4 juli 2024

ir. Joost Buntsma
Directeur

Jaarcijfers 2023

A. Balans per 31 december 2023*(na resultaatbestemming)*

ACTIVA	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
<i>Materiële vaste activa</i>		
Inrichting en inventaris kantoor Amersfoort	20.903	37.884
<i>Vlottende activa</i>		
Vorderingen	264.277	501.131
Overlopende activa	1.376.723	426.841
<i>Totaal vlottende activa</i>	<u>1.641.000</u>	<u>927.972</u>
<i>Liquide middelen</i>	17.903.624	20.601.583
TOTAAL ACTIVA	19.565.527	21.567.439
PASSIVA	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
<i>Eigen vermogen</i>		
Restreserve	373.052	198.278
Risicoreserve personeelszaken	380.020	359.338
Reserve lopende verplichtingen/ vastgezette budgetten	7.387.860	8.112.677
Resultaat boekjaar	-	-
<i>Totaal eigen vermogen</i>	<u>8.140.932</u>	<u>8.670.293</u>
<i>Vlottende passiva</i>		
Kortlopende schulden	1.473.606	2.177.791
Overlopende passiva	9.950.989	10.719.355
<i>Totaal vlottende passiva</i>	<u>11.424.595</u>	<u>12.897.146</u>
TOTAAL PASSIVA	19.565.527	21.567.439

B. Staat van baten en lasten 2023

	<u>Jaar 2023</u>	<u>Begroting 2023</u>	<u>Jaar 2022</u>
	€	€	€
BATEN			
Bijdrage waterschappen	9.585.324	9.585.000	9.128.878
Bijdrage provincies	236.145	236.000	224.900
Aanvullende bijdragen in projecten	13.438.890	8.485.000	11.083.194
Overige inkomsten	616.298	-	68.235
Reserve	724.817	36.000	957.656
TOTAAL BATEN	24.601.474	18.342.000	21.462.863
	<u>Jaar 2023</u>	<u>Begroting 2023</u>	<u>Jaar 2022</u>
	€	€	€
LASTEN			
Bureau & algemene kosten			
Personeelskosten	1.486.176	1.470.000	1.280.480
Huisvestingskosten	139.711	148.000	103.810
Overige kosten	310.936	220.000	266.199
Totaal bureaunkosten & algemene kosten	1.936.823	1.838.000	1.650.489
Informatie & dienstverlening	615.844	450.000	530.523
Onderzoek & ontwikkeling	21.852.863	16.030.000	19.269.769
Overige lasten	488	-	12.082
Reserve	195.456	24.000	-
Totaal lasten	24.601.474	18.342.000	21.462.863

De resultaatbestemming staat uiteengezet op bladzijde 26.

C. Kasstroomoverzicht

	2023		2022	
	€	€	€	€
Exploitatiesaldo		-529.361		-957.656
<i>Aanpassingen voor:</i>				
Afschrijvingen voor materiële vaste activa	16.981		17.525	
		16.981		17.525
<i>Veranderingen in werkkapitaal:</i>				
Mutatie kortlopende schulden	-1.472.551		-1.386.357	
Mutatie kortlopende vorderingen	-713.028		802.987	
		-2.185.579		-583.370
Operationele kasstroom		-2.697.959		-1.523.501
Investeringskasstroom				
Investeringen in materiële vaste activa	0		-9.305	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	0		0	
		0		-9.305
Investeringskasstroom		0		-9.305
Financieringskasstroom				
Mutaties langlopende schulden	0		0	
Overige onttrekkingen	0		0	
		0		0
Financieringskasstroom		0		0
Mutatie liquide middelen		-2.697.959		-1.532.806
Beginsland liquide middelen	20.601.583		22.134.389	
Eindstand liquide middelen	17.903.624		20.601.583	
Mutatie liquide middelen	-2.697.959		-1.532.806	

D. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Organisatie

STOWA te Amersfoort, stichting ingeschreven onder nummer 41151257.

Doelstelling

De organisatie heeft tot doel om op het gebied van water(beheer) technisch onderzoek en ontwikkelingswerk te doen (laten) verrichten).

a. Algemeen

Vergelijkende cijfers

De in de jaarrekening opgenomen cijfers van het voorafgaande boekjaar zijn, indien noodzakelijk, voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

b. Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens de Richtlijn voor de jaarverslaggeving RJ-640 (organisatie zonder winststreven). De jaarrekening is opgemaakt op basis van historische kostprijs. De waardering van de activa en passiva geschiedt, voor zover niet anders is vermeld, tegen geamortiseerde kostprijs. Winsten worden toegerekend aan de periode waarin ze zijn gerealiseerd. Verliezen worden verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn.

c. Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Vorderingen, liquide middelen, schulden en overlopende activa en passiva

• Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

• Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt hiermee bij de waardering rekening gehouden.

• Schulden en overlopende passiva

De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

d. Grondslagen voor de resultaatbepaling*Algemeen*

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en verrichte diensten enerzijds, en anderzijds de kosten en andere lasten van het jaar, gewaardeerd tegen historische kostprijzen.

Resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de kosten en andere lasten van het verslagjaar met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen. Winsten zijn verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen, welke hun oorsprong vinden in het boekjaar, zijn in aanmerking genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

Baten

De baten betreffen de opbrengst van de in het verslagjaar ontvangen bijdragen van waterschappen, de provincies, (Europese) subsidies en overige partijen op het gebied van kennisontwikkeling en innovatie op het terrein van het waterbeheer.

Onder de overige baten zijn de rentevergoedingen op banktegoeden begrepen.

Lasten

Onder de lasten worden de directe aan de geleverde diensten toe te rekenen kosten verstaan. De afschrijvingen op de materiële vaste activa zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschaffingswaarde, op basis van de verwachte economische levensduur. Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen, boekwinsten echter alleen voor zover de boekwinsten niet in mindering zijn gebracht op vervangende investeringen.

e. Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

E. Toelichting op de balans

ACTIVA

	<u>Inrichting & Inventaris</u>	<u>Overige activa</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€
Materiële vaste activa			
Cumulatieve aanschafwaarden	322.353	157.617	479.970
Cumulatieve afschrijving	-/- 320.119	-/- 121.967	-/- 442.086
Stand 1 januari	2.234	35.650	37.884
Investeringen	0	0	0
Desinvesteringen	-/- 0	-/- 0	-/- 0
Afschrijvingen	-/- 2.091	-/- 14.890	-/- 16.981
Cumulatieve aanschafwaarden	322.353	157.617	479.970
Cumulatieve afschrijvingen	-/- 322.210	136.857	-/- 459.067
Stand 31 december	143	20.760	20.903
<i>Afschrijvingspercentage</i>	10%	20%	
		<u>2023</u>	<u>2022</u>
		€	€
Vlottende activa			
<i>Vorderingen</i>			
Debiteuren		263.278	500.457
Terug te ontvangen personele premies		999	674
<i>Totaal vorderingen</i>		264.277	501.131
<i>Overlopende activa</i>			
Vooruitbetaalde kosten Bureau		38.771	39.348
Vooruitbetaalde kosten O&O		31.288	58.036
Nog te ontvangen subsidies		1.298.361	329.328
Vooruitbetaalde verzekeringspremies		8.303	129
<i>Totaal overlopende activa</i>		1.376.723	426.841
Totaal vorderingen en overlopende activa		1.641.000	927.972
Liquide middelen			
<i>Betaalrekeningen</i>			
NWB		17.902.386	19.594.563
RABO		1.171	5.809
Kas		66	66
<i>Totaal betaalrekeningen</i>		17.903.623	19.600.438
<i>Spaarrekeningen</i>			
RABO		1	3.988
SNS		0	997.157
<i>Totaal spaarrekeningen</i>		1	1.001.145
Totaal liquide middelen		17.903.624	20.601.583

De post Liquide middelen schommelt over de jaren heen ; door vooruitbetaalde aanvullende bijdragen aan projecten is de stand relatief hoog.

PASSIVA

	<u>2023</u>		<u>2022</u>
	€		€
Eigen vermogen			
<i>Restreserve</i>			
Stand 1 januari	198.278		134.727
Mutatie boekjaar	174.774	-/-	63.551
Stand 31 december	<u>373.052</u>		<u>198.278</u>

De restreserve is vrij inzetbaar.

<i>Risicoreserve personeel</i>			
Stand 1 januari	359.338		324.447
Mutatie boekjaar	20.682		34.891
Stand 31 december	<u>380.020</u>		<u>359.338</u>

De stand van de risicoreserve personeel wordt bepaald door 40% van de brutosalariskosten te berekenen. Deze voorziening wordt aangehouden voor het geval zich bijzondere situaties in de personele sfeer voordoen.

<i>Bestemmingsreserve projecten</i>			
Stand 1 januari	8.112.677		9.168.775
Budget Informatie en dienstverlening	450.000		450.000
Extra budget Waterkeren	310.000		0
Budget Onderzoek en ontwikkeling	7.545.000		7.211.000
Aanvullende bijdragen in projecten	13.438.890		11.083.194
Besteding Informatie en dienstverlening	-/- 615.844	-/-	530.523
Besteding Onderzoek en ontwikkeling	-/-21.852.863	-/-	19.269.769
Stand 31 december	<u>7.387.860</u>		<u>8.112.677</u>

Alle gelden in deze Bestemmingsreserve projecten zijn door het bestuur toegewezen kredieten aan de programmacommissies voor de vier werkvelden en de activiteiten onder Informatie en dienstverlening. Deze kredieten bestemd voor de financiering van toezeggingen voor de uitvoering van projecten die al door de programmacommissies zijn vastgelegd. De Restreserve zou dit jaar meer hebben kunnen toenemen doordat de extra rente-inkomsten onder 'Overige inkomsten' niet waren begroot. De ontstane ruimte in de Restreserve is gebruikt om de extra uitgaven te dekken van het project Polder2C's.

Vlottende passiva

<i>Kortlopende schulden</i>			
Crediteuren	1.401.916		2.080.435
Loonheffingen	33.403		45.366
Overige schulden	38.287		51.990
Totaal kortlopende schulden	<u>1.473.606</u>		<u>2.177.791</u>

<i>Overlopende passiva</i>		
Nagekomen inkoopfacturen Bureau	29.380	28.064
Nagekomen inkoopfacturen O&O	1.044.393	463.332
Vooruitontvangen subsidies/bijdragen	8.160.169	10.159.833
Vakantiegeldverplichting	13.759	12.277
Vakantiedagenverplichting	57.262	55.849
Overige (P2C's)	646.026	
Totaal overlopende passiva	9.950.989	10.719.355
Totaal vlottende passiva	<u>11.424.595</u>	<u>12.897.146</u>

Solvabiliteit

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Solvabiliteitspercentage	71 %	67 %
<u>eigen vermogen</u>	<u>8.140.932</u>	<u>8.670.293</u>
<u>vreemd vermogen</u>	<u>11.424.595</u>	<u>12.897.146</u>

Voor het bepalen van het solvabiliteitspercentage is voor alle aanvullende bijdragen nagegaan welk deel al is besteed en welk deel nog niet. Het 'eigen vermogen' is daarom alleen opgebouwd uit nog niet bestede financiële middelen van de deelnemers in STOWA. Het 'vreemde vermogen' is onder andere opgebouwd uit het deel van de aanvullende bijdragen dat wel bestemd is voor een project maar nog niet besteed.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN, ACTIVA EN REGELINGEN*Huurverplichtingen*

Per 1 november 2009 is een huurcontract gesloten voor het kantoorpand in Amersfoort met een oppervlakte van 410.20 m². Uit hoofde van deze huurovereenkomst is een bankgarantie verstrekt ter hoogte van € 19.708. De looptijd van het huurcontract liep in 2019 af en is voor een periode van 10 jaar verlengd, en loopt derhalve af op 31 maart 2030. Na deze periode kan het huurcontract vervolgens per 5 jaar worden verlengd. De jaarlijkse kosten inclusief voorschot servicekosten bedragen circa k€ 95. De huurprijs wordt geïndexeerd volgens de CBS index "CPI Alle huishoudens (2015=100)".

Overige verplichtingen

Bij de opstelling van deze jaarrekening waren er geen aansprakelijkheidstellingen jegens de STOWA. Evenmin liggen er financiële claims van het personeel en zijn risico's met betrekking tot eventuele arbeidsongeschiktheid en pensioen in voldoende mate afgedekt.

F. Toelichting op de staat van baten en lasten

BATEN

	<u>Jaar</u> <u>2023</u> €	<u>Begroot</u> <u>2023</u> €	<u>Jaar</u> <u>2022</u> €
Bijdragen			
<i>Deelnemersbijdragen</i>			
Waterschappen	9.585.324	9.585.000	9.128.878
Provincies	236.145	236.000	224.900
Totaal deelnemersbijdragen	9.821.469	9.821.000	9.353.778

De jaarlijkse bijdragen worden elk jaar berekend door de bijdrage in het voorafgaande jaar te verhogen met het inflatiepercentage (CBS-huishoudens over het voorafgaande jaar), alsmede met een ambitie-toeslag van 1%. In de begroting 2023 is voor de inflatie rekening gehouden met een percentage van 4,0%. Voor de verdeling van de bijdrage over de waterschappen wordt uitgegaan van een vaste verdeelsleutel op basis van grootte / omvang.

<i>Aanvullende bijdragen</i>			
Waterschappen	2.060.521		2.041.034
Provincies	642.676		442.279
Ministeries	9.871.717		8.220.113
(Europese) Subsidies	272.765		18.257
Overige Organisaties	660.526		398.025
Totaal aanvullende bijdragen	13.438.890	8.485.000	11.083.194

De post 'Aanvullende bijdragen' vormde ook dit jaar een substantieel onderdeel van de inkomsten. Waterschappen, provincies en het rijk zijn de belangrijkste bron van deze aanvullende bijdragen. Waar deze bijdragen zijn vastgelegd in een formele beschikking/overeenkomst waren deze in de begroting voor 2023 opgenomen. Onderdeel hiervan zijn programma's die STOWA uitvoert voor en gefinancierd worden door, het Rijk dan wel daarvoor een belangrijke subsidie krijgt van het Rijk. STOWA voert die programma's uit ingeval de doelen hiervan van belang zijn voor het regionale waterbeheer. In 2023 zijn hiervan belangrijke voorbeelden het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) met aanzienlijke bijdragen in 2023 van het ministerie van LNV en de bijdragen voor Het Platform Samen Klimaat Bestendig en het Adviesteam Dijkontwerp (HWBP) van het ministerie van I&W. Deze programma's worden volledig door de ministeries gefinancierd. Het Innovatieprogramma Verwijdering Microverontreinigingen (IPMV), het programma Professionalisering Instandhouding Waterkeringen (PIW) en het Ontwikkelingsprogramma Regionale Waterkeringen (ORK) werden mede gefinancierd door respectievelijk het ministerie van I&W, Rijkswaterstaat en het IPO. Een deel van deze bijdragen wordt deels als voorschot uitbetaald of in een afgesproken jaar geïnd. STOWA wordt aangemerkt als aanbestedende dienst omdat de financiële middelen nagenoeg geheel afkomstig zijn van overheidspartijen. De post 'Overige Organisaties' is daarvoor mede bepalend. In 2023 was dit 3%. In 2023 was dat voor een belangrijk deel ook nog eens afkomstig van overheid gerelateerde organisaties zoals waterleidingbedrijven / VEWIN, gemeenten en Prorail. Een relatief klein deel is afkomstig vanuit de afspraak met RHDHV over het delen in de verkoop van Nereda- licenties.

	<u>Jaar 2023</u>	<u>Begroot 2023</u>	<u>Jaar 2022</u>
	€	€	€
<i>Overige inkomsten</i>			
Rente SNS	26		-
Rente NWB	616.272		68.235
Rente RABO	-		-
Auteursrechten	-		-
Overige	-		-
Totaal overige inkomsten	616.298	0	68.235

LASTEN

	<u>Jaar 2023</u>	<u>Begroot 2023</u>	<u>Jaar 2022</u>
	€	€	€
Bureaunkosten			
<i>Personeelskosten</i>			
Salariskosten	969.167		898.344
Sociale lasten en pensioenen	465.911		419.893
Overige personeelslasten	51.098		130.243
Doorbelast projectpersoneel			-/- 168.000
Totaal personeelskosten	1.486.176	1.470.000	1.280.480

De salariskosten zijn gestegen volgens de afspraken in de CAO van de Vereniging Werken voor Waterschappen.

WNT : Toelichting inzake Wet Normering Topinkomens

Topfunctionarissen en toezichthouders

Functie:

Directeur

Naam:

De heer J.J. Buntsma

Beloning

€ 140.243 (2022: € 133.143)

Jubileumuitkering

€ 11.764

Belastbare onkostenvergoedingen

€ 393 (2022: € 1.484)

Werkgeversdeel pensioen lasten

€ 59.284 (2022: € 50.000)

Dienstverband

100% fte (2022: 100% fte)

Datum aanvang dienstverband boekjaar

nvt

Datum beëindiging dienstverband boekjaar

nvt

De bestuursleden van de STOWA ontvangen geen bezoldiging

Huisvestingskosten

Huur- en servicekosten	120.567		86.859
Afschrijvingskosten	2.091		2.856
Gemeentelijke lasten	1.533		1.444
Schoonmaakkosten	6.155		5.856
Overige	2.053		1.741
Projectfaciliteiten	7.312		5.054
Totaal huisvestingskosten	139.711	148.000	103.810

De toename van de huur- en servicekosten is veroorzaakt doordat de verhuurder de CBS-consumenten prijsindex volgt en de hogere energiekosten.

	<u>Jaar</u> <u>2023</u> €	<u>Begroot</u> <u>2023</u> €	<u>Jaar</u> <u>2022</u> €
<i>Algemene bureaunkosten</i>			
Reizen en vergaderen	13.272		11.326
(Project)administratie	87.275		69.289
Accountant- en advieskosten	29.824		38.851
Porti, telefoon en internet	12.776		14.195
Kantoorbenodigdheden	7.217		5.038
Onderhoud en verzekeringen	9.661		4.691
Beheer en onderhoud automatisering	76.368		61.329
Afschrijvingskosten	14.890		14.669
Publiciteit en jaarstukken	13.254		10.876
Abonnementen en documentatie	33.033		32.732
Afscheid	11.786		0
Overige	1.580		3.203
Totaal algemene bureaunkosten	310.936	220.000	266.199

	<u>Jaar</u> <u>2023</u> €	<u>Begroot</u> <u>2023</u> €	<u>Jaar</u> <u>2022</u> €
--	---------------------------------	------------------------------------	---------------------------------

Informatie- en dienstverlening

Hydrotheek	55.447		55.922
Stowa-ter-info	86.973		98.223
Digitale nieuwsbrief	5.445		8.055
Stowa website	45.604		41.789
Water Governance Magazine	27.887		15.055
GWRC	26.685		20.105
Kwartiermaken Datascience en IM	6.050		6.897
Versterking communicatiefunctie	71.448		22.875
Overige voorlichting	49.795		50.204
Strategienota, incl STAWA's	97.908		27.352
Jong Waterbeheer	163.684		40.766
NWB Water-innovatiefonds	-/- 23.429		21.227
STOWA 50 jaar jong	0		122.053
Gamma verkenning	2.347		0
Totaal informatie- en dienstverlening	615.844	450.000	530.523

Onder informatie en dienstverlening worden activiteiten gefinancierd die een meer STOWA-breed karakter hebben. Naast een aantal jaarlijks terugkerende onderwerpen, worden hieronder ook incidentele projecten verantwoord die gerelateerd zijn aan kennishalen en kennisdelen. STOWA heeft via inhuur ingezet op een versterking van de communicatiefunctie. In 2022 is een begin gemaakt met de up date van de Strategienota. Hiervoor is in 2023 de methodiek van de Strategische Toekomst Ateliers Waterbeheer, de zogenaamde STAWA's, gebruikt. De STAWA'S komen voort uit de ontwikkelde 'intergenerationele dialoog' uit het project Jong Waterbeheer. Vanuit Jong Waterbeheer is tevens de tweede Young Talent Day georganiseerd. Beide activiteiten waren niet begroot. Met betrekking tot de Young Talent Day was de verwachting dat andere partijen (een deel) van de financiering zouden overnemen. Dat is helaas niet gelukt. De genoemde initiatieven hebben geleid tot een overschrijding.

Onderzoek en ontwikkeling

	<u>Jaar 2023</u> €	<u>Begroot 2023</u> €	<u>Jaar 2022</u> €
<i>Naar werkvelden</i>			
Afvalwatersysteem	3.733.453	2.470.000	3.115.006
Waterketen	2.958.355	2.600.000	2.965.368
Watersysteem	12.407.910	7.350.000	10.049.409
Waterweren	2.753.145	3.301.000	3.139.986
Flexibele inzet	0	309.000	0
Totaal Onderzoek en ontwikkeling	<u>21.852.863</u>	<u>16.030.000</u>	<u>19.269.769</u>
<i>Naar thema's</i>			
Waterveiligheid	2.639.385	3.201.000	3.062.985
Klimaatadaptatie	5.316.373	3.343.000	2.833.037
Waterkwaliteit	6.166.745	4.290.000	7.519.231
Energietransitie	6.664.964	4.227.000	4.957.040
Circulaire economie	1.065.396	660.000	897.476
Flexibele inzet	0	309.000	0
Totaal Onderzoek en ontwikkeling	<u>21.852.863</u>	<u>16.030.000</u>	<u>19.269.769</u>

Aanvullende bijdragen

	<u>Jaar 2023</u> €	<u>Begroot 2023</u> €	<u>Jaar 2022</u> €
<i>Specificatie bijdragen naar werkvelden</i>			
Informatie en dienstverlening	2.500	0	0
Afvalwatersysteem	1.623.798	1.000.000	1.199.086
Watersysteem	8.707.295	4.505.000	8.111.874
Waterketen	1.528.654	1.310.000	411.231
Waterweren	1.576.643	1.670.000	1.512.122
Flexibele inzet	0	0	0
Totaal	<u>13.438.890</u>	<u>8.485.000</u>	<u>11.234.313</u>

Specificatie bijdragen naar thema's

Informatie en dienstverlening	2.500	0	0
Klimaatadaptatie	2.329.157	1.410.000	769.729
Energietransitie	5.929.259	3.500.000	4.007.765
Waterveiligheid	1.576.643	1.670.000	1.512.122
Waterkwaliteit	3.242.599	1.855.000	4.933.216
Circulaire economie	358.732	50.000	11.481
Flexibele inzet			
Totaal	<u>13.438.890</u>	<u>8.485.000</u>	<u>11.234.313</u>

Verloop bestemmingsreserves

Werkvelden	Stand 31-12- 2022	Budgetten 2023	Aanvullend e bijdragen 2023	Uitgaven 2023	Mutaties 2023 ivm verdeling (oa flexibel budget)	Stand 31-12- 2023
I&D	105.597	450.000	2.500	-615.844	170.000	112.253
Afvalwatersystemen	2.773.377	1.470.000	1.623.798	-3.733.453		2.133.722
Watersysteem	4.190.234	2.845.000	8.707.295	-12.407.910	50.000	3.384.619
Waterketen	870.903	1.290.000	1.528.654	-2.958.355	210.000	941.202
Waterkeren	-48.434	1.631.000	1.576.643	-2.753.145	410.000	816.064
Flexibele inzet*)	221.000	309.000	0	0	-530.000	0
Totaal bestemmingsreserves	8.112.677	7.995.000	13.438.890	-22.468.707	310.000	7.387.860

*) Het budget 'flexibele inzet' is gedurende het jaar verdeeld over de werkvelden.

Het jaarlijkse onderzoekbudget van STOWA is toegekend aan de programmacommissie voor elk van de 4 werkvelden van STOWA. Een deel van het STOWA-budget is beschikbaar voor niet begrote maar belangrijke en urgente projecten. Dat aanvullend toegekende budget wordt bij het budget in de begroting van dat werkveld opgeteld.

Het aan de werkvelden toegekende budget wordt zo veel mogelijk gedurende het jaar verplicht. Wanneer de betaling die bij een verplichting hoort niet in dat jaar wordt voldaan, of een gereserveerd budget nog niet wordt verplicht, blijft dat beschikbare bedrag gereserveerd voor het door het bestuur aangegeven doel. De tabel in de bijlage geeft een overzicht van de samenhang tussen het toegekende budget, de aanvullende bijdragen en de stand van de reserve aan het begin van het jaar en het eind van het jaar.

Overige toelichting

Bestemming van het exploitatiesaldo 2023:

Totaal exploitatiesaldo:

Toegerekend aan:	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Bestemmingsreserve projecten	-/- 1.034.817	-/- 1.056.098
P2C's negatief projectresultaat	310.000	0
Risicoreserve personeel	20.682	34.891
Restreserve	174.774	63.551
	-/- 529.361	-957.656

Accountantsverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer ('STOWA')

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (hierna 'STOWA') te Amersfoort, opgenomen in de jaarstukken 2023 op pagina 13 tot en met 26, waarin opgenomen een eigen vermogen per 31 december 2023 van € 8.140.932 en een resultaat over 2023 van € 529.361 negatief, gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in deze jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van STOWA per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW) en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het controleprotocol WNT vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van STOWA zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Conform onze beroepsstandaarden hebben wij aandacht besteed aan het risico op het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management en het frauderisico rondom het verantwoorden van de opbrengsten. Ook zijn eventueel aanvullend aanwezig geachte frauderisico's onderkend.

In dit kader hebben we onderstaande frauderisico's onderkend:

1. Bijdragen door Derden niet (volledig) verantwoorden
2. Ongeautoriseerde betalingen uitvoeren
3. Inkoopfraude door personeel: Als gevolg van het ontvangen van kickbacks niet de meest optimale partij inhuren voor projecten

Op basis van onze risicoanalyse hebben wij geen andere materiële frauderisico's gesignaleerd.

Het onderkende risico is als volgt geadresseerd:

Risico 1:

1. Vastgesteld dat bijdragen over het algemeen worden verstrekt door dezelfde (soort) partijen.
2. Vastgesteld dat op de website van STOWA het begunstigde bankrekeningnummer wordt vermeld.
3. Vastgesteld dat Derden een intensieve betrokkenheid bij het project hebben.

Risico 2+3:

1. Vastgesteld dat er een aanbestedingsprocedure aanwezig is en deze ook wordt nageleefd.
2. Vastgesteld dat het proces van het autoriseren van inkoopopdrachten, inkoopfacturen en betaalopdrachten juist is ingericht.
3. Vastgesteld dat SHA-codes van betaalopdrachten en werkelijk uitgevoerde betalingen aan elkaar gelijk zijn.
4. Vastgesteld dat Derden een intensieve betrokkenheid bij het project hebben.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van de onderkende frauderisico's.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- evalueren van de resultaten van huidig boekjaar en het verleden om na te gaan of er indicaties zijn op continuïteitsissues;
- evalueren resultaten en daaraan gerelateerde kasstromen voor 2024; en
- evalueren van alle verkregen informatie tijdens onze controlewerkzaamheden op mogelijke indicaties op continuïteitsissues.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag;
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

We hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 BW en de bepalingen bij en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een overzicht van onze verantwoordelijkheden verwijzen we naar de website van het NBA www.nba.nl.

Waalwijk, 4 juli 2024

Finc Accountants B.V.

drs. W.B.W. Dekker AA